

KULTURA SPOLUPRÁCE MEZI REŽISÉRY A NEZÁVISLÝMI PRODUCENTY DOKUMENTÁRNÍCH FILMŮ

PREZENTACE DÍLČÍCH VÝSLEDKŮ NA MFDF JIHLAVA

řešitel	BcA. Jindřich Andrš
vedoucí práce	Mgr. et MgA. Tereza Czesany Dvořáková, Ph.D
sociologická metodika	Mgr. Alžbeta Cutáková
manažerka výzkumu	BcA. Karolína Mašata

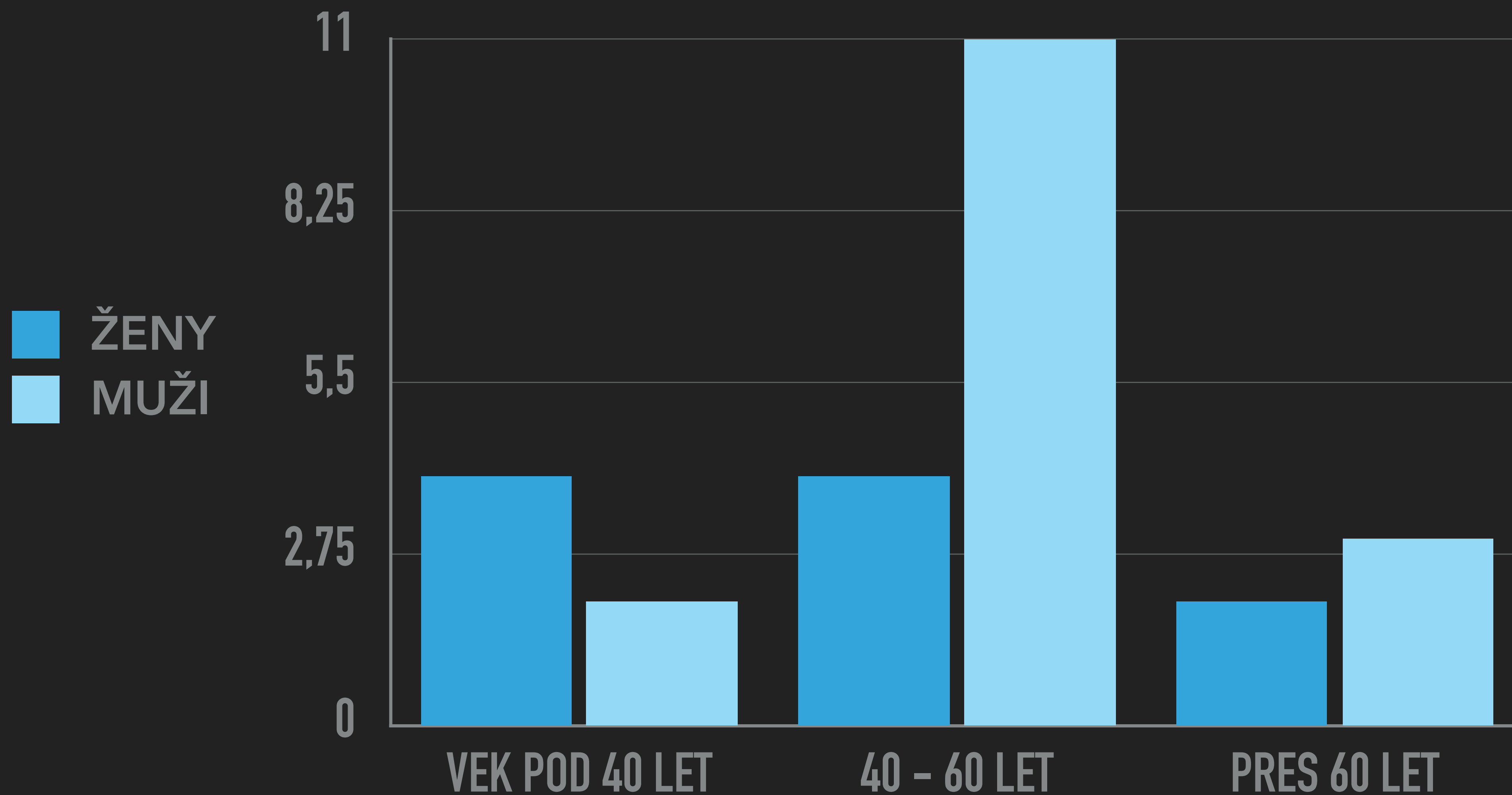
Tento projekt vznikl na Akademii múzických umění v Praze v rámci projektu *Kultura spolupráce nezávislých producentů a režisérů dokumentárních filmů* podpořeného z prostředků účelové podpory na specifický vysokoškolský výzkum, kterou poskytlo MŠMT ČR v roce 2024

METODIKA

- ▶ kvalitativní výzkum postavený na rozhovorech s 18 aktivními režiséry a producenty dokumentů
- ▶ zkoumáme normy a zvyklosti, výzkumu se tedy účastnili jen „aktivní autoři“ -> pro účel výzkumu definovaný pojem - ti kdo za posledních 10 let natočili alespoň 2 celovečerní dokumenty podpořené SFKMG (ve skupině pod 40 alespoň jeden dokončený a jeden podpořený)
- ▶ v rámci selekce byly vytvořeny 3 věkové skupiny „aktivních autorů“ a producentů - pod 40 let, 40 - 60 let a nad 60 let (dále označované jako R1, R2, R3 ... P1, P2, P3)
- ▶ výzkum anonymizovaný, pracuje se s anonymizovanými citacemi a daty, protože respondenti zodpovězením některých otázek porušují zasmluvněná obchodní tajemství
- ▶ jen přepisy rozhovorů mají cca 900 stran - výstupem bude odborný článek

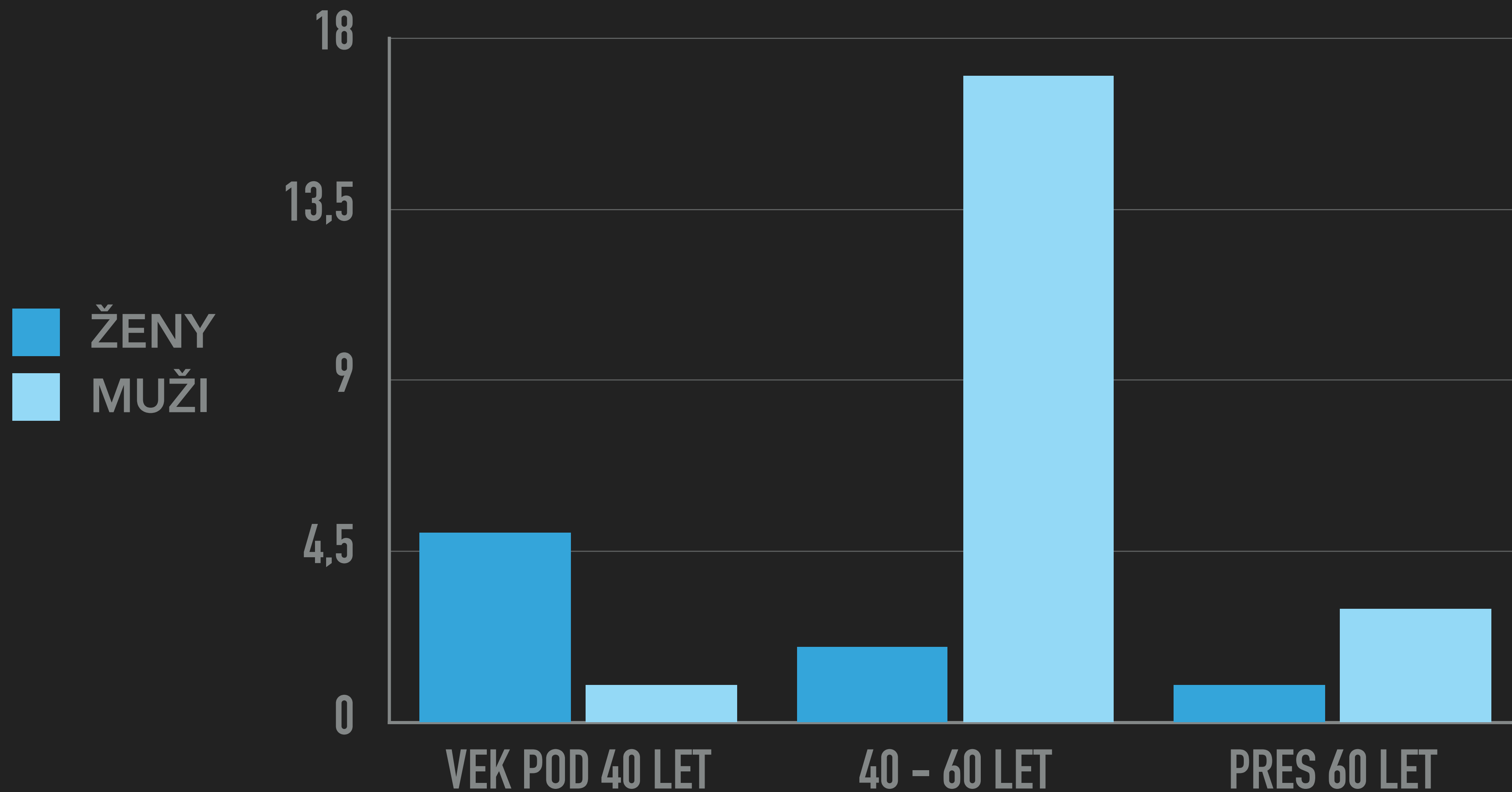
RESPONDENTI - ZÁKLADNÍ DATA

AKTIVNÍ REŽISÉŘI / REŽISÉRKY

RESPONDENTI – ZÁKLADNÍ DATA

AKTIVNÍ PRODUCENTI / PRODUCENTKY

RESPONDENTI - ZÁKLADNÍ DATA

REŽISÉŘI / KY

	věk pod 40 let	40 - 60 let	přes 60 let
ŽENY	4	4	2
MUŽI	2	11	3
CELKEM	25		

PRODUCENTI / KY

	věk pod 40 let	40 - 60 let	přes 60 let
ŽENY	5	2	1
MUŽI	1	17	3
CELKEM	29		

FILMOVÝ (AUTORSKÝ) DOKUMENT

**COMING FROM THE WORLD OF
PAINTING, I ALWAYS SAY,
NO ONE WALKS INTO YOUR ROOM
AND SAYS,
'I DON'T LIKE THAT BLUE.
CHANGE IT.'
IT SHOULD BE THAT WAY IN FILM."**

Reálně však dnešní režiséři tvoří v
dialogu -
s koproducenty, dramaturgy,
spoluautory, sales agenty aj.

JE FILMOVÝ DOKUMENT VŽDY AUTORSKÝ?

- ▶ creative documentary, non-fiction films - zásadní je způsob užití filmových výrazových prostředků

globálním oteplováním a ubýváním vody v krajině či nelegálním pašováním zvířat a rostlin. Rada u mnoha projektů v diskusi zvažovala, zda naplňují potenciál skutečně kinematografického díla, určeného primárně pro plátna kin, a nejedná se o dílo určené výhradně pro televizní obrazovky.

- ▶ filmový dokument vzniká obvykle 3 - 5 let
- ▶ časová investice pro režiséra cca 150 - 200 dní práce
- ▶ autorský dokument může být filmový i televizní/publicistický

ČESKÝ PRODUCENT FILMOVÝCH DOKUMENTŮ

- ▶ převažují malé s.r.o. - většina bez zaměstnanců, pouze jednatel/é a účetní, producent fyzická osoba je také majitelem firmy
- ▶ výraznou většinu příjmů firem tvoří veřejné zdroje (národní, mezinárodní granty) a koprodukční vstupy ČT
- ▶ čeští producenti dokumentů, ač mají právní formu s.r.o., jsou ve většině de-facto neziskové organizace. Dokumentární filmy generují minimální tržní příjmy a jejich činnost je financována primárně z veřejných zdrojů
- ▶ většina filmů má žádné, či minimální výnosy v distribuci - cca 1 z 5 projektů vydělá 10 % rozpočtu projektu

ČESKÝ PRODUCENT DOKUMENTŮ – CITACE

Řekl byste, že producent filmu je vlastně podnikatel?

Producent P2:

„Rád bych no.. Já jsem vždycky si dělal legraci, že moje firma není neziskovka, ale ztrátovka.

Neviděl bych to jako podnikání. Když jsem svým kamarádům, podnikatelům vysvětloval podmínky mého podnikání, tak jim trochu vstávaly vlasy hrůzou nebo vlastně nechápali, proč to jako děláme, že je to takový hodně pošetilý z pohledu nějakýho racionálnějšího podnikatelskýho záměru, který rychle opouští nějaký věci, protože se mu tržně nevyplatí. My musíme nebo jdeme hrozně často úplně pošetile jako proti tomu a děláme věci, který se tržně nevyplatí.“

PRODUCENT DOKUMENTŮ - DŮSLEDKY

- ▶ producent vždy jedná v mantinelech veřejných institucí - jeho možnosti ovlivnit řadu produkčních parametrů jsou tak omezené. Ve většině je definují instituce (zejména SFKMG a Česká televize)
- ▶ producent má minimální výnosy a tudíž obvykle nemůže výrazně investovat do projektů dle svého uvážení - investuje jen do těch na které obdržel dotace
- ▶ autoři tak například prostředky za scénář často obdrží až po několika měsících, či letech, práce
- ▶ producenti vyrábějící i hrané filmy nemají u dokumentů kapacitu pro dostatečnou péči

SKLENĚNÉ STROPY

► P1:

„děje se mi to furt na těch fondech, kdy se snažím někomu dát vyšší honorář, tak mi to prostě na těch fondech vracejí a rozporují mi to a nedají, protože jejich přístup, a slyšel jsem to několikrát od různých členů Rady, že nenáviděj, když ty tam za nima přijdeš jako do kasičky si jako pro prachy s otevřenou rukou, a je to, je to pro mě nonsens, že oni jako víc akceptují to, že to jde do toho filmu, ale nesnáší, když to jde vlastně jako na autorské honorář“

REŽIE JAKO KONÍČEK

REŽISÉR R1:

„Podle mě to nastavení taky je, že u producentů, co nedělají jenom dokumenty, co dělají jako i jiný věci, reklamy nebo hraný filmy, seriály, televizní, různý prostě věci, tak to vnímají, že ten, což mi bylo řečený, že dokument je koníček. Což ve chvíli, kdy vlastně vy si myslíte, že se tím chcete jakoby živit, tak je to najednou problematický pro tu spolupráci.“

VZTAH REŽISÉR PRODUCENT – LEGISLATIVNÍ UKOTVENÍ V ČESKÉM SYSTÉMU

- ▶ při vzniku filmu se režisér vůči producentovi vzdává všech svých licencí (majetkových práv k filmu)
- ▶ producent financuje film z dotací SFKMG u kterých se režisér stává součástí „definice projektu“ - udělená dotace je přímo vázaná na jeho jméno
- ▶ v případě změny režiséra by musel producent o dotaci žádat znovu (v případě zamítnutí by musel vracet již utracené prostředky)
- ▶ režisér zároveň není součástí správního řízení - nemá formální nárok nahlížet do rozpočtu, smluv producenta, či rozhodovat jak bude s filmem nakládáno

VZTAH REŽISÉR PRODUCENT – MANŽELSTVÍ, POLYAMORIE, ČI HARÉM

PRODUCENT P3:

„Měl by to být partnerský vztah, mělo by to být v podstatě takový manželství časově omezené trváním smlouvy.“

PRODUCENT P2:

„Je to manželství otevřenější. Mám režiséry, kteří spolupracují s jinými producenty. V tom smyslu manželství je očekáván jako takový monogamnější vztah. „

REŽISÉR R2:

„Když ty produkce rostou, producenti mají víc a víc dětí, když teda chvíli zůstanu ještě u té metafory, že filmy jsou v tom vztahu naše děti, tak je to jako velmi komplikovaný se o ty děti nějak zodpovědně starat. A dejme tomu, ty producenti mají takový harém, a ten harém prostě má jako komplikovaný požadavky vůči nim“

AUTORSKÉ SMLOUVY – NASTAVENÍ PRACOVNÍHO VZTAHU

- ▶ používají se převážně formální vzory které vznikly na zadání producentů
- ▶ jako příležitost k debatě o rámci spolupráce je využívá pouze jeden z respondentů z nejmladší generace
- ▶ většina režisérů si ztěžovala na nemožnosti o obsahu smluv vyjednávat
- ▶ inspirace - Dánská asociace režisérů vyjednala s asociací producentů smlouvy vyvažující zájmy a rizika obou stran
- ▶ podíl režiséra na výnosech průměrně 5% (režiséři by považovali za adekvátní 50%)

VÝVOJ PRODUCENTSKÉ PROFESE - Z PRODUKČNÍHO „TRENÉR AUTORŮ“

P1:

„Na začátku, ty si toho režiséra vybereš, protože vidíš nějaký potenciál a vlastně po tom potenciálu jdeš a používáš různé metody, aby ses k němu dostal a každý potřebuje něco jiného, že. Někdo potřebuje cukr a bič..někdo potřebuje být jako v rukavičkách. Ty vlastně ho potřebuješ někdy poplácat po rameni, říct: bude to dobrý - neboj prostě. Aby se ti nerozložil. A někdy zas na něho potřebuješ trochu dupnout. Třeba ti něco odevzdal, ale ty víš, že tam je potenciál, dát něco víc. Ale musím říct, že to je hardcore, protože my jako producenti jsme na vrcholu nějaký pyramidy, ale ne, že bysme byli nejdůležitější. Ale k nám se všechny ty věci sbíhají, ale už není nikdo nad náma, ke komu my bysme se mohli otočit, víš, a říct: Ted' potřebuju já pomoci. Prostě furt potřebuju, aby ten autor měl pocit, že já jsem ta skála, která to zvládne, a že to jako dáme.“

SHRNUTÍ – CO DĚLÁ DNEŠNÍ PRODUCENT DOKUMENTŮ

- ▶ v naprosté většině vznik filmových dokumentů sám neinicuje - námět a iniciativu přináší režisér (ve většině i autor námětu a scénáře)
- ▶ řeší rovnici „od koho pro koho“ - společně s režisérem ve fázi vývoje a společně s koproducenty kultivují koncepci filmu - dle typu projektu zajišťuje financování
- ▶ v průběhu natáčení nese iniciativu primárně režisér, který také iniciuje jednotlivé natáčecí dny a zajišťuje přístup k protagonistům
- ▶ v postprodukcí komentuje 5 i více verzí stříhu a komunikuje výsledek s koproducenty
- ▶ je zodpovědný za doručení filmu divákům - s pomocí distributorů, či týmem své produkční společnosti

RIZIKO REŽISÉR VS PRODUCENT

P2:

„Já jsem si třeba musel na hraný film vzít překlenovací úvěr. Ono to na začátku vypadá, easy, protože ty zafinancováváš Cash flow, že ty peníze máš už defacto potvrzený. Ale ve výsledku, když by se něco stalo, ten film by se nedotočil, my bysme se dohádali s režisérem a režisér má právo finálního střihu, který bude dělat donekonečna. Tak já mám nějaký deadliny na splácení překlenovacího úvěru. A nedostanu splátky s eurymáže kterýma bych pokryl ten překlenovací úvěr. Takže já jsem podepsal bianco směnku, jo, takže oni jako zavřou moji firmu a pak půjdou po mně. Režisér má právo finálního střihu, ale já můžu jít sedět. To je realita, takže v tomhle si myslím, že jako dobrý bejt jako obeznámenej o tom, dělení ty responceability, která není vlastně úměrná.“

ROZPOČTY A TRANSPARENTNOST

- ▶ většina producentů uvedla, že s režiséry rozpočet sdílí a považuje jej za společný dokument
- ▶ režiséři se obvykle neorientují v komplexním rozpočtování filmů, což komplikuje možnost dorozumění

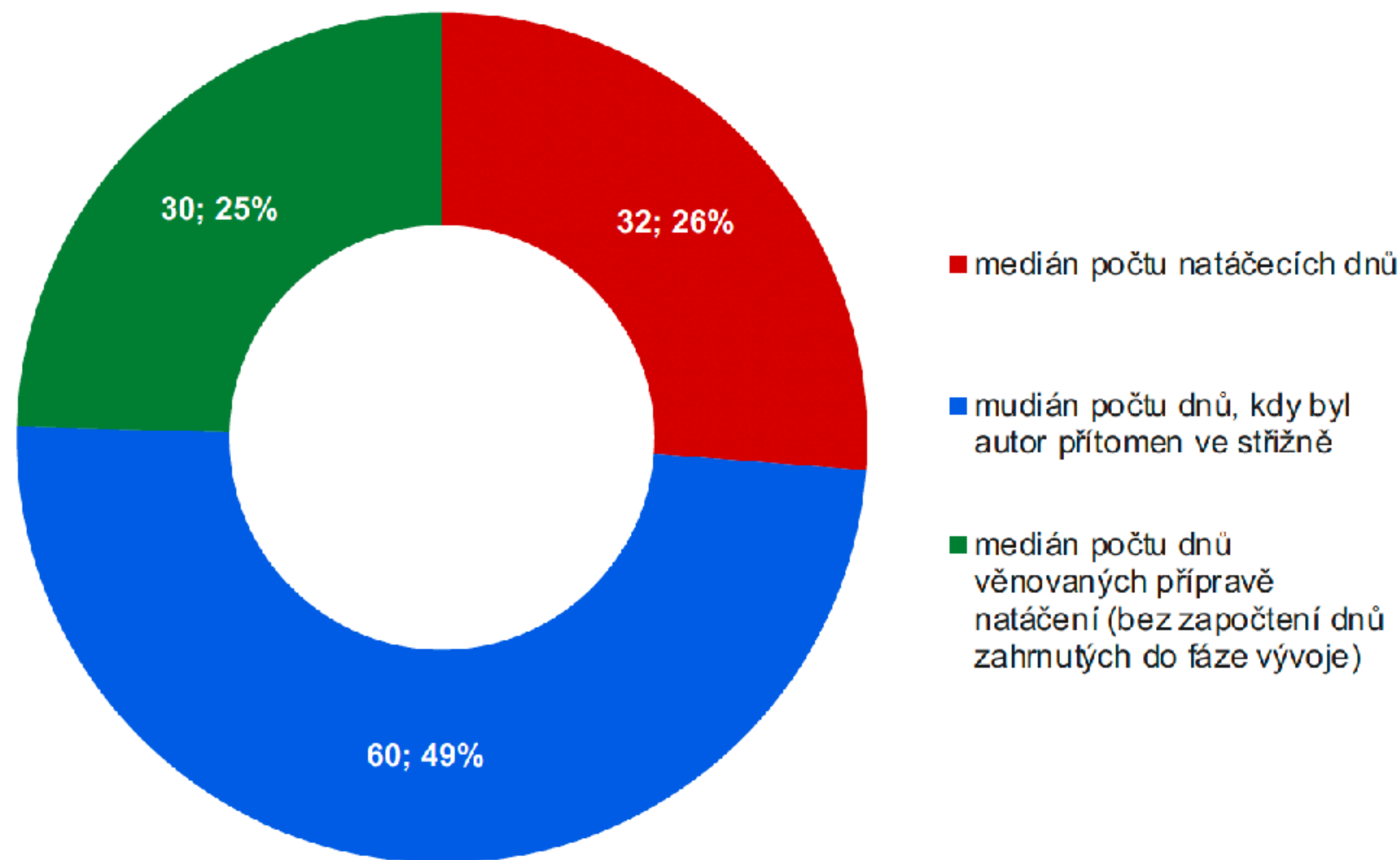
PRACOVNÍ PODMÍNKY REŽISÉRŮ

- ▶ paušální odměna výroba cca 350 tis. Kč - vznik filmu cca 4 roky
- ▶ odměna vývoj cca 100 tis. Kč (pokud je zafinancován)
- ▶ režisér potřebuje ve fázi výroby cca stejný počet přípravných dnů jako natáčecích, ve střižně tráví většinu času
- ▶ průměrné hodnoty respondenti
 - ▶ čas ve vývoji 35 dní (scénář, natáčení, stříh ukázky, studium pramenů ad.)
 - ▶ natáčení - 40 natáčecích dní + 40 přípravných
 - ▶ střižna + zvuk - cca 100 dní

PRACOVNÍ PODMÍNKY REŽISÉRŮ

- ▶ mediánové hodnoty z výzkumu MgA. Matouše Bičáka
- ▶ v širším vzorku 15 respondentů je medián odměny 250 tis.,
- ▶ medián denní odměny 1888.-
- ▶ oproti „aktivním režisérům“ vyšší rozptyl hodnot

Příloha 18: Výsledky kvantitativního výzkumu u filmů podpořených ve výzvě na podporu výroby Státního fondu kinematografie: Dny věnované výrobě

PRACOVNÍ PODMÍNKY REŽISÉRŮ

- ▶ výše odměny režiséra cca 2000 hrubého za den práce - nejnižší honorář z celého štábu který se na filmu podílí
- ▶ dle odpovědí se paušální odměna nemění, bez ohledu na množství práce, či zkušeností režiséra
- ▶ v českém kontextu je dokumentární tvorbou téměř nemožné se uživit - režisér by musel pracovat na 7 zafinancovaných filmech paralelně aby dosáhl na průměrnou mzdu

PRACOVNÍ PODMÍNKY PRODUCENTŮ

- ▶ dle zvyklostí má producent honorář ve stejné výši jako režisér - cca 350 tis.
- ▶ producenti obvykle pracují na 6-10 filmech paralelně
- ▶ pakliže vyrábí převážně dokumenty nedosahují měsíční průměrné mzdy - producentka která produkuje 7 filmů paralelně, některé v mezinárodních koprodukcích - uvedla průměrnou měsíční mzdu 35 tis. hrubého (na IČO)

DISPROPORČNOST HONORÁŘŮ V RÁMCI ŠTÁBU – KOPRODUKČNÍ DOKUMENTY

- ▶ obvyklé průměrné denní honoráře 2023
 - ▶ kameraman 5000,- (6-12 hod směna)
 - ▶ zvukař 4000,- (6-12 hod směna)
 - ▶ střihač 4000,- (8 hod směna)
 - ▶ režisér cca 2000,- (po přepočtení paušálu a vč. postprodukce)

DISPROPORČNOST HONORÁŘŮ V RÁMCI FILMOVÉHO PRŮMYSLU

- ▶ průměrné honoráře režisérů hraných filmů jsou dle respondentů 650–1000 tis. Kč (i artových - hodnota bez odměny za scénář)
- ▶ respondenti kteří tvoří hrané filmy i filmové dokumenty uvedli, že tvorbu dokumentů považují za stejně - či více - časově náročnou
- ▶ za zásadní deficit označují fázi stříhu dokumentů - dle oslovených střihačů náročnější než stříh hraných filmů

ALLIANCE OF DOCUMENTARY EDITORS

- ▶ mezinárodní asociace střihačů dokumentů - přes 1000 členů - zveřejnila „GUIDE FOR DOCUMENTARY EDIT SCHEDULES“
- ▶ “Editing a documentary is akin to someone handing you a bag of sentences and asking you to write a book.” - –Travis Swartz - Producer
- ▶ na 10 minut výsledného filmového dokumentu je potřeba přibližně měsíc stříhu
- ▶ https://allianceofdoeditors.com/wp-content/uploads/2022/02/ADE_Edit_Schedules_final2.pdf

OSOBNÍ VYJADŘENÍ VS DOKUMENT JAKO VEŘEJNÁ SLUŽBA

R1:

„Pokud děláme společenské téma, tak si myslím, že je velký veřejný zájem pro to, aby to třeba vzniklo. A není to o tom, že já hrozně osobně potřebuju si tady udělat svůj experimentální dokument o mé rodině, protože mi to přijde hrozně podstatný, ale že to je nějaká třeba společenská poptávka, nebo že tím jako může člověk pomoci. Tak v tu chvíli si nemyslím, že by to mělo být argumentovaný v rámci mého honoráře, že pracuju zadarmo, protože si to chci přeci natočit.“

OSOBNÍ VYJADŘENÍ VS DOKUMENT JAKO VEŘEJNÁ SLUŽBA

HODNOCENÍ PROJEKTŮ RADOU SFKMG – VÝROBA DOKUMENTU 2024 2. VÝZVA

má realizaci seriózně promyšlenou a postupuje v ní, přičemž k rozhodnutí o podpoře přispělo, že se jedná o společensky naléhavou problematiku a tvůrčím přístupem jedinečný projekt. Rada se rozhodla projekt podpořit, s

současné Kinterovy projekty s archivy, na straně druhé pak tvůrce samotného s jeho ožvlými objekty. Rada hodnotí téma jako společensky přínosné a ocenila zejména zaměření a formu filmu. Od realizace pak očekává, že

veřejnosti nemluví. Rada ocenila komplexní uchopení tématu emancipace ženy, která – když už si vydobude svobodu - čelí mnoha protichůdným silám ve snaze dostat všem společenským i intimním rolím, které na sebe

konstatovali, že tato sociální sonda dospívání v cirkusu může přinést silný příběh sledující zblízka témata puberty a hledání se, soutěžení, sebedestrukce, rodinných patologií, sociální izolace atp. Nad to radní oceňují, že autor k

zabývá zkoumáním známého kontroverzního kriminálního případu. Na konkrétních událostech odhaluje závažné nedostatky ve fungování soudních znalců v České republice, jejichž posudky přitom hrají klíčovou roli při rozhodování o vině či nevině podezřelých z trestných činů. Projekt vzniká ve společnosti Víta Janečka D1film a je

ASOCIACE REŽISÉRŮ A SCENÁRISTŮ

- ▶ pouze 30 % aktivních autorů dokumentů je členy ARAS
- ▶ většina režisérů uvedla, že jim je bližší vyjednávat samostatně, či na kolektivní angažovanost nemají kapacitu
- ▶ mnoho respondentů (producenti i režiséři) se zároveň odvolává na „pracovní standardy Asociace střihačů“ - režisérům chybí obdobný dokument

DŮSLEDKY A MOŽNÁ ŘEŠENÍ

DŮSLEDKY A MOŽNÁ ŘEŠENÍ

- ▶ „Abys mohl natáčet dokumentární filmy, musíš zdědit po babičce alespoň 2 byty. V jednom bytě bydlíš a ten druhý pronajímáš.“
 - autor který z filmového průmyslu odešel po debutu
- ▶ v ČR aktuálně pouze 6 aktivních autorů*ek ve věku do 40 let
- ▶ většina respondentů uvedla, že v aktuálním systému mohou tvořit jen díky pasivním příjmům, či nízkým životním nákladům (např. díky zděděnému vlastnímu bydlení)

DŮSLEDKY A MOŽNÁ ŘEŠENÍ

- ▶ systému se kvůli aktuálnímu honorářovému nastavení pro autory nedaří dlouhodobě kultivovat talenty v dokumentární kinematografii - značná část autorů z něj odchází po debutu, či druhém filmu
- ▶ do autorů systém značně investuje během studia na FAMU - jedná se o jeden z nejnákladnějších oborů na studenta v ČR vůbec. Své schopnosti však následně nemůže značná část z nich projevit kvůli finanční bariéře
- ▶ systém diskriminuje nemajetné a kinematografie přichází o filmy které by mohly vzniknout

DŮSLEDKY A MOŽNÁ ŘEŠENÍ

- ▶ z pozice režisérů:
kolektivně nadefinovat požadované standardy pro vznik filmových dokumentů
- ▶ z pozice producentů:
místo abstraktních paušálů honorář režiséra rozpočtovat do více položek a dle množství potřebného času
např.: vývoj - natáčení přípravné práce - natáčení - postprodukce střih + zvuk
- ▶ z pozice institucí:
považovat důstojné honoráře režisérů za prioritu - a to ve výši alespoň ostatních členů štábu a pozitivně hodnotit takto nastavené rozpočty
 - ▶ vyrábět méně filmů ale s vyššími rozpočty / navýšit investice do dokumentární výroby o 25% (cca 6 mil. ročně) což by důstojné honoráře zajistilo